

Novoodkrite vrste in podvrste hroščev iz okolice Žirov in Železnikov

Uvod

Podzemeljska favna hroščev v okolici Škofje Loke je bila od srede prejšnjega stoletja predmet intenzivnih raziskav. Opisano je bilo kar nekaj za znanost novih vrst in podvrst slepih krešičev in mrharjev:

- *Sphaerobathyscia boffmani* Motschoulsky 1856,
- *Orotrechus globulipennis* Schaum 1860,
- *Aphaobius beydeni* Reitter 1885,
- *Aphaobius milleri ljubnicensis* Mueller 1914,
- *Anophtbalmus micklitzii alpbonsi* Mueller 1915,
- *Anophtbalmus hirtus ljubnicensis* Mueller 1915,
- *Anophtbalmus schmidti gspani* Reitter 1918,
- *Anophtbalmus episcopalis* Mueller 1931.

Okolici Žirov in Železnikov sta bili do nedavnega razmeroma slabo raziskani. Pred drugo svetovno vojno je raziskave ovirala bližina takratne italijansko-jugoslovanske meje, kasneje pa dejstvo, da je bilo tod okoli dolgo znanih le malo jam. Z odkritjem notranjih delov Matjaževih kamer in nekaterih novih, večjih jam in brezen v okolici Žirov (Jama pri Sv. Treh kraljih, Jama na Pucovem kuclju, Mravljetovo brezno v Gošarjevih rupah), na Soriški planini (Bihka) in Ratitovcu (Kosmatulja, Klomsko brezno) je bila dana možnost intenzivnih bioloških raziskav. Prvič sem biološko raziskal tudi stare opuščene rudarske rove na Špiku in Vancovcu. Razen mene so raziskovali še Jože Broder, Egon Pretnar, Božidar Drovenik in Peter Tonkli. Nova odkritja so preseгла vsa pričakovanja. Odkrite in opisane so bile tri nove vrste in tri nove podvrste slepih krešičev.

Najdbe v okolici Žirov

Anophtbalmus daffneri Broder 1994

Vrsto je v jami Trepalove globine pri kraju Ledine našel in opisal Jože Broder (Kranj).

Anophthalmus daffneri je srednje velika vrsta (5,1–6 mm) z zelo razpotegnjenim telesom, dolgimi tipalkami in zelo dolgimi, vitkimi nogami. Je rumenorjave barve. Celotna zgornja površina je gosto porasla z dolgimi dlakami. Pripada grupi *Anophthalmus hirtus*.

Sam sem jo našel v Jami pri Svetih treh kraljih nad Logaškimi Rovtami, kar je njeno drugo dosedaj znano nahajališče.

***Anophthalmus kofleri* Daffner 1996**

Vrsto (slika 1) sem odkril leta 1990 v takrat še neregistrirani Jami na Pucovem kuclju pri vasi Podklanec. Ob pregledu starejšega materiala se je izkazalo, da sta posamezne primerke nove vrste že pred tem našla Egon Pretner in Jože Broder.

Anophthalmus kofleri je srednje velika vrsta (5,5–6,5 mm) z razpotegnjenim telesom, dolgimi tipalkami in dolgimi, vitkimi nogami. Glava in oprsje sta rdečerjave, pokrovke so rumenorjave. Celotna zgornja površina je porasla z dolgimi dlakami. Je tipičen troglobiont, ki prebiva v razpokah in jamah z visoko relativno zračno vlago in nizkimi temperaturami. Pripada grupi *Anophthalmus hirtus*, ki je, kot vse kaže, omejena na dinarski kras. Severna meja te skupine naj bi bila črta Tolmin–Ljubljana–Novo mesto, južna pa Gorski Kotar na Hrvaškem. *Anophthalmus kofleri* poseljuje rob severne meje te skupine in

Anophthalmus kofleri Daffner 1996, naravna velikost 5,5–6,5 mm (Foto Bojan Kofler)

mu po dosedaj znanih podatkih pripada sorazmerno obsežno področje, ki ga oklepa črta Lučine–Podklanec–Idrijski Log–Predgriže–Hotedrščica–Medvedje Brdo–Sopot–Hlevišje–Lesno Brdo–Lučine. Jama na Pucovem kuclju se nahaja v osrednjem delu njegovega areala, ki se bo po mojih predvidevanjih z nadaljnimi raziskavami še povečal.

***Anophthalmus bojani* Daffner 1998**

Vrsto (slika 2) sem leta 1990 našel v Jami na Pucovem kuclju skupaj z *Anophthalmus kofleri*. Zaenkrat sem jo ulovil samo v jamah v bližnji okolici Podklanca in je sorazmerno redka.

Anophthalmus bojani je srednje velika vrsta (5,7–6,2 mm). Telo je razpotegnjeno in robustno, glava in vratni ščit sta rdečerjave, pokrovke pa rumenorjave. Zgornja stran telesa je kratko, vendar jasno dlakava. Tivalke so debele in dolge, noge pa dolge in krepke.

Anophtalmus kofleri Daffner 1996, naravna velikost 5,5–6,5 mm (Foto Bojan Kofler)

tipalke. Telo je rumenorjavo obarvano in na zgornji strani gosto poraslo z dolgimi dlakami. V večjem številu sem jo našel v Rudniku pri Graparju, v Rudniku nad Smolevo, posamezne primerke pa tudi v Rudniku Bela njiva. Po dosedaj znanih podatkih živi samo v starih, opuščeni rudarskih rovih Špika (Racmanski Kovaški vrh).

***Anophtalmus ravasinii soriscensis* Daffner 1996**

Podvrsto je leta 1977 prvi našel Egon Pretner skupaj z Božidarjem Drogenikom in Petrom Tonklijem v jamah na Soriški planini.

Podvrsta je velika (5,9–6,8 mm). Ima močno, razpotegnjeno telo, dolge tipalke in dolge, močne noge. Je transparentno rumenorjave barve in gosto poraščena z dolgimi, tankimi dlakami.

V velikem številu sem jo našel tudi v jamah na Ratitovcu.

***Anophtalmus besnicensis frater* Daffner 1998**

Podvrsto je prvi našel Egon Pretner na Jelovici že leta 1936, kasneje pa še Jože Broder. Sam sem ujel posamezne primerke na Soriški planini, Špiku (Racmanski Kovaški vrh) in Vancovcu; v večjem številu pa v novoodkritih jamah na Ratitovcu. Ta srednje velika (5,2–6 mm) podvrsta ima razpotegnjeno, robustno telo, debele tipalke in dolge, krepke noge. Glava in vratni ščit sta rdečerjava, pokrovke pa rumenorjave. Zgornja stran telesa je pokrita z redkimi, zelo kratkimi dlakami. Pripada grupi *Anophtalmus mariae*.

Vrsta pripada grupi *Anophtalmus mariae*, ki poseljuje apnenčasta območja jugovzhodnega dela Alp. Živi predvsem v razpokah, pa tudi v jamah s podornimi bloki.

Najdbe v okolici Železnikov

***Anophtalmus alphonsoi skoffjeloensis* Daffner 1996**

Podvrsto sem odkril leta 1983 v opuščeni rudarskih rovih na hribu Špik, v neposredni bližini Železnikov.

Je tipičen prebivalec globokih špranj in razpok, od koder prihaja tudi v rudarske rove. Nikoli je ne najdemo na površju, pač pa globlje v tleh, kjer so ustrezne mikroklimatske razmere, torej večna tema, visoka relativna zračna vlaga in stalna temperatura skozi vse letne čase. Ta srednje velika (5,2–6,3 mm) slepa podvrsta je odlično prilagojena življenju v ozkih razpokah. Ima razpotegnjeno telo, dolge noge in dolge

Literatura

1. Broder J., 1994: *Anophtthalmus daffneri* sp. n. aus Slowenien (Coleoptera: Carabidae, Trechinae). *Acta entomologica slovenica* (2): 5–12. Ljubljana.
2. Daffner H., 1996: Revision der Anophtthalmus-Arten und -Rassen mit lang und dicht behaarter Koerpenseite. *Mitteilungen der Entomologischen Gesellschaft*. München.
3. Daffner H., 1998: Die Arten und Rassen der Anophtthalmus schmidti und -mariae Gruppe. *Acta entomologica slovenica* (6/2): 99–128. Ljubljana.
4. Kiauta B., 1961: Originalna nahajališča hroščev v jamah v okolici Škofje Loke. *Loški razgledi* (8): 183–184. Škofja Loka.
5. Kofler B., 1998: O odkritju nove podvrste Alfonzovega slepega krešiča. *Loški razgledi* (45): 33–38. Škofja Loka.
6. Kofler B., 1998: Novoodkrite jame med Žiri in Sopotom. *Žirovski občasniki* XIX (27): 131–139. Žiri.
7. Kofler B., 1998: Jama na Pucovem kuclju, locus typicus vrste *Anophtthalmus kofleri* Daffner 1996 (Coleoptera: Carabidae, Trechinae). *Acta entomologica slovenica* (6/1): 39–45. Ljubljana.

ZUSAMMENFASSUNG

Die neuentdeckten Arten und Unterarten der Käfer aus der Umgebung von Žiri und Železniki

Die unterirdische Käferfauna in der Umgebung von Škofja Loka wurde in der zweiten Hälfte des vorigen und in der ersten Hälfte dieses Jahrhunderts intensiv erforscht. Acht neue Arten und Unterarten der blinden Laufkäfer wurden beschrieben.

Der Umgebung von Žiri und Železniki wurde eine geringe Aufmerksamkeit gewidmet. Vor dem Zweiten Weltkrieg wurden Erforschungen durch die Nähe der ehemaligen italienisch-jugoslawischen Grenze behindert und später durch die Tatsache, dass in dieser Umgebung lange nur wenige Höhlen bekannt waren. Mit der Entdeckung einiger neuen, größeren Höhlen war die Gelegenheit für intensive biologische Forschungen gegeben. Die Forscher waren Kofler, Broder, Pretnar, Drovenik und Tonkli. Zum ersten Mal wurden auch die alten stillgelegten Bergwerkstollen im Berg Špik und Vancovec erforscht. Die neuen Entdeckungen haben alle Erwartungen übertroffen. Drei neue Arten und drei neue Unterarten der blinden Laufkäfer wurden entdeckt und beschrieben:

- *Anophtthalmus daffneri* Broder 1994 (Žiri)
- *Anophtthalmus kofleri* Daffner 1996 (Žiri)
- *Anophtthalmus bojani* Daffner 1998 (Žiri)
- *Anophtthalmus alphonsi skofjeloscensis* Daffner 1996 (Železniki)
- *Anophtthalmus ravasini soriscensis* Daffner 1996 (Železniki)
- *Anophtthalmus besnicensis frater* Daffner 1998 (Železniki)